

УДК 372.8:611:37.022:005

*Л.І. Остапюк,**А.М. Синицька,**І.О. Тимошенко*Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця, м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ, ОРІЄНТОВАНОГО НА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Ключові слова: методи навчання, методичні рекомендації, компетентності, партнерські стосунки.

Резюме. У статті описаний досвід кафедри анатомії людини НМУ імені О.О. Богомольця стосовно реалізації парадигми вищої освіти відповідно до вимог нових Державних стандартів: орієнтація навчання на конкретні результати, виражені у компетентностях; студентоцентрикований підхід, орієнтація опанування теми на випускаючі кафедри. Описані складові електронного навчально-методичного комплексу до практичного заняття, обґрунтоване його значення для успішної педагогічної роботи викладача та результатів навчання студентів.

Вступ

Нові Державні стандарти вищої медичної освіти в галузі знань "Охорони здоров'я" є основною її подальшої модернізації, відповідають вимогам до фахівця, визначеним Болонським процесом та проектом Європейської комісії "Гармонізація освітніх структур в Європі" [1]. Матеріали проекту Тюнінг, як методологічна основа оновлення стандартів вищої освіти в Україні, обґрунтовують необхідність запровадження сучасної парадигми з метою удосконалення вищої освіти, її прозорості та привабливості для студентів різних країн:

- компетентнісний підхід в побудові та реалізації навчальних програм;
- навчання, орієнтоване на результати;
- студентоцентризоване навчання;
- навчання, орієнтоване на вихід.

Реалізація вимог стандартів вищої медичної освіти диктує необхідність пошуку нових підходів до всіх компонентів навчального процесу на кафедрі анатомії людини: підвищення кваліфікації викладачів, організація навчання студентів із врахуванням сучасної парадигми, запровадження інновацій у технологіях навчання, що охоплюють зміст, форми та методи навчання.

Мета дослідження

Розкрити досвід колективу кафедри анатомії людини стосовно застосування раціональних методів і прийомів навчання на підготовчому, основному та заключному етапах практичних занять; обґрунтувати їх спрямованість на результати навчання та формування компетентностей.

Матеріал і методи

Вивчення та аналіз нормативно-правових доку-

ментів, психолого-педагогічної літератури; узагальнення, порівняння, спостереження, теоретичне обґрунтування із застосуванням аналізу, синтезу та формування висновків.

Обговорення результатів дослідження

Вагомою складовою внутрішнього забезпечення якості освіти в НМУ імені О.О. Богомольця є упровадження системи управління якістю (СУЯ) за вимогами стандарту ISO 9001: 2008, результатом якої є запровадження процесного підходу на різних рівнях діяльності Університету, в тому числі на кафедрах як базових структурних навчальних підрозділах [2].

Реалізація процесного підходу на кафедрі анатомії людини стосувалось удосконалення всіх трьох груп документів:

- регламентуючих навчальний процес;
- документів, що підтверджують виконання процесу;
- документів, що засвідчують про перегляд процесу завідувачем кафедри та членами колективу з метою його удосконалення.

Кафедра анатомії людини НМУ імені О.О. Богомольця є опорною серед однопрофільних кафедр ВМНЗ України, а також базовою для підвищення професійної психолого-педагогічної кваліфікації для викладачів медичних університетів та медичних коледжів України, які навчаються на факультеті підвищення кваліфікації викладачів ВМНЗ України (далі-ФПК) [3].

Слухачі ФПК відвідують відкриті лекції і практичні заняття завідувача кафедри, професорів і доцентів з наступним їх обговоренням; проводять відкриті практичні заняття зі студентами відповідно до створених ними методичних рекомен-

дацій за структурою, розробленою кафедрою педагогіки і психології післядипломної освіти НМУ імені О.О. Богомольця.

Зазначене вище є важливим стимулом для упровадження на кафедрі інноваційних технологій навчання з метою досягнення відповідних результатів навчання як необхідної умови виконання навчальної програми з дисципліни.

Довідник користувача Європейської кредитно-трансферної системи [4] дає визначення результатів навчання як важливої ключової особливості вищої освіти: "Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти та вміти студент після успішного закінчення процесу навчання".

Проектування навчальних занять на кафедрі анатомії людини враховує особливості навчальних програм з дисципліни для студентів різних факультетів, здійснюється на основі компетентнісного підходу, передбачає вибір адекватних методів та прийомів навчання, включає створення фахівцями кафедри методичного забезпечення та застосування раціональних методів оцінювання результатів навчання. Досвід засвідчує, що значною мірою результативному навчанню сприяє поінформованість студентів стосовно організаційно-методичного забезпечення заняття. Із врахуванням цього на кафедрі розроблений електронний пакет навчально-методичних документів для проведення практичних занять, який включає: тематичні плани навчальних занять, переліки теоретичних питань і практичних навичок до кожного модуля навчальної дисципліни, методичні рекомендації до практичних занять, матеріали до їх візуалізації, надані клінічними кафедрами Університету. Зазначені навчально-методичні матеріали за темами практичних занять наявні у папці кожного викладача кафедри, що сприяє уніфікації викладання дисципліни.

Студенти активно використовують електронні навчально-методичні матеріали кафедри на власних електронних приладах під час самопідготовки, а також на практичних заняттях під час опанування навчального матеріалу. Така багатоаспектна поінформованість студентів і викладачів про організаційно-методичні засади практичних занять сприяє їх партнерському співробітництву, підвищенню результатів поточного контролю, спрямованості кожного заняття на формування складових загальних і професійних компетентностей.

У методичних рекомендаціях, розроблених фахівцями кафедри анатомії людини, результати навчання формулюються у таких термінах: знання, вміння, здатності, предметні компетентності.

Зазначені дидактичні категорії відповідають класифікації інтелектуальної поведінки (когнітивних вмінь) Б.Блума [5, 6]. І для їх реалізації використовуються адекватні методи і прийоми на різних етапах практичних занять: підготовчому, основному і заключному. Це, перш за все, словесні методи навчання: вступний і поточний інструктаж, пояснення окремих питань, навчальна дискусія. Важливе місце посідають наочні методи навчання, які спрямовані на формування у студента просторового уявлення про органи людського тіла: ілюстрування на плакатах, схемах, атласах, малюнках, з використанням навчально-методичного посібника до практичних занять з анатомії людини [7]; демонстрування на анатомічних препаратах, муляжах. Важливими для набуття предметних компетентностей є інтерактивні методи навчання: практична робота в малих групах, фронтальне опитування, "мікрофон" тощо, а також проведення ділової гри в малих групах з елементами дебрифінгу.

Висновки

1. Подальше удосконалення процесу навчання на кафедрі передбачає застосування педагогіки партнерства та співробітництва викладача і студента, пошуку способів наділяти студентів повноваженнями в організації навчального процесу, впровадження інтерактивних та науково-дослідних методів та прийомів навчання.

2. Запровадження дієвої системи узгодження робочих навчальних програм з анатомії людини з дисциплінами природничо-наукової підготовки та клінічними випускаючими кафедрами з метою підвищення мотивації до учіння.

3. Удосконалення системи оцінювання результатів навчання студентів на рівні розуміння, застосування та інтерпретації, запровадження стандартизованих та структурованих методів оцінювання результатів навчання, які мотивують студентів до успішного учіння.

Література. 1. Tuning Education Structures in Europe. - URL: <http://tuning.unideusto.org/tuningeu> 2. Остапюк Л.І. Оптимізація організації навчального процесу на кафедрах університету як важлива складова внутрішньовузівської системи управління якістю / Л.І. Остапюк, О. В. Стеченко // Клінічна та експериментальна патологія. - 2016. - Т.15, № 2(56), ч.2. - С. -108 - 111. 3. Остапюк Л.І. Удосконалення освітнього процесу в університеті з врахуванням сучасної парадигми вищої освіти / Л.І. Остапюк, І.О. Тимошенко, А.О. Савичук // Клінічна та експериментальна патологія. - 2016. - Т.15, № 2(56), ч.2. - С. -104-107. 4. Довідник користувача Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) / упоряд.: Фініков Т.В., (та ін.); за ред. І.О. Вакарчука. - К.: Україна, 2009. - 160с. Укр., англ. 5. Кен Харгрейвз, Анна Марія Рейд, Річард Фюлер т а ін. Підтримка навчання і викладання на сучасному медичному факультеті // Університет Лідсу, Великобританія, 2012, переклад укр.-224с. 6. Філоненко М.М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу: Мето-

дичні рекомендації для викладачів та здобувачів наукового ступеню доктора філософії (Phd) ВМ(Ф)НЗ України. / М.М. Філоненко - Київ.: "Центр учбової літератури", 2016. - 88с. 7.Черкасов В.Г., Дзевульська І.В., Ковальчук О.І.. Анатомія людини (контроль за самостійною підготовкою до практичних занять). Модуль 1, 2, 3 / Видання 7-е.- Київ, 2016.

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ
ОСНОВЫ ПРЕПОДАВАНИЯ АНАТОМИИ
ЧЕЛОВЕКА, ОРИЕНТИРОВАННОГО НА
РЕЗУЛЬТАТАХ ОБУЧЕНИЯ**

Л.И. Остапюк, А.М. Синицкая, И.А. Тимошенко

Резюме. В статье приведен опыт кафедры анатомии человека НМУ имени А.А. Богомольца по реализации парадигмы высшего образования в соответствии с требованиями новых Государственных стандартов: ориентация обучения на конкретные результаты, выраженные в компетентностях; студентоцентрированный подход, ориентации изучения темы на выпускающие кафедры. Описаны составляющие электронного учебно-методического комплекса практического занятия, обосновано его значение для успешной педагогической работы преподавателя и результатов обучения студентов.

Ключевые слова: методы обучения, методические рекомендации, компетентности, партнерские отношения.

**METHODOLOGICAL AND SYSTEMATIC PRINCIPLES
OF TEACHING HUMAN ANATOMY DIRECTED TO
THE RESULTS OF TEACHING**

L.I.Ostapiuk, A.M.Synytska, I.O.Tymoshenko

Abstract. The article presents the experience of department of human anatomy NМУ named after O. O. Bogomolets concerning the implementation of the new paradigm of higher education in accordance with the requirements of new State standards: focus the learning on specific outcomes expressed in competences, studentcentered approach, orientation of studying topics to the final departments. The components of an electronic educational-methodical complex of practical training were described, proved its importance for a successful pedagogical work of the teacher and of the student's learning outcomes is substantiated.

Key words: teaching method, methodical recommendations, competency, partnerships.

HSEE of Ukraine "O.O. Bogomolets national medical university", Kyiv

Clin. and experim. pathol.- 2017.- Vol.16, №2(60), p.2.-P.93-95.

Надійшла до редакції 20.04.2017

Рецензент – проф. Р.Є. Булик

© Л.И. Остапюк, А.М. Синицкая, И.О. Тимошенко, 2017